

Report

KULATÝ STŮL ELEKTROMOBILY A PRACOVNÍ MÍSTA: JAK SE PŘIPRAVIT NA ZMĚNY V AUTOMOBILOVÉM PRŮMYSLU?

Rebeka Hengalová

červenec 2023

EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nepolitický a nezávislý think tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. EUROPEUM přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. EUROPEUM provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácích a evropské politiky.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Dne 20. června 2023 zorganizoval Institut pro evropskou politiku EUROPEUM uzavřený kulatý stůl s názvem *Elektromobily a pracovní místa: jak se připravit na změny v automobilovém průmyslu?*. Debaty se zúčastnili odborníci jak z Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva životního prostředí, tak z řad mezinárodních výzkumných organizací, institucí Evropské unie, soukromého sektoru a v neposlední řadě zástupci odborových organizací působících v automobilovém průmyslu. Kulatý stůl probíhal dle pravidel Chatham House za účelem co nejotevřenější diskuze na téma zaměstnanosti v automobilovém průmyslu, kterou moderovala výzkumnice Institutu EUROPEUM Rebeka Hengalová. Diskuze se zúčastnilo 15 hostů na místě a 5 hostů online.

Český automobilový průmysl přispívá velkou mírou do české ekonomiky (9 % HDP) a zaměstnává 7 % pracujících. Tento průmysl nyní prochází přeměnou na čistší a udržitelnější výrobu a provoz, na automobilový sektor jsou kladeny vysoké nároky v rámci evropských klimatických politik. Zároveň rapidně roste konkurence z Číny a USA.

Kulatý stůl se proto zaměřil na sociální a ekonomické aspekty transformace českého automobilového průmyslu a dopady na zaměstnance. Diskutovalo se o současném stavu a budoucích perspektivách trhu práce v kontextu přechodu k elektromobilitě a digitalizaci. Následující otázky rámovaly debatu: Dojde při přechodu na čistou mobilitu ke změně požadovaných zkušeností a odbornosti zaměstnanců? Budou automobilky propouštět či raději přemísťovat své zaměstnance na jiné pozice? Má Česká republika dostatek re-kvalifikačních kurzů a jakou podporu v tomto poskytuje stát? Je EU připravena na tento vývoj na pracovním trhu a má odpovídající strategie, jak jej podpořit?

Styčným bodem k začátku diskuze byla analýza Boston Consulting Group, dle které do roku 2030 vznikne v ČR 500 000 nových pracovních míst, ale 320 000 pracovních míst zanikne. Důležité je však zdůraznit, že se jedná spíše o kvalitativní změny než o kvantitativní. Automobilový průmysl spolu s dodavatelskými řetězci zaměstnává v ČR okolo 500 000 lidí. Klíčovým úkolem je navýšení vzdělání a dovedností zaměstnanců, například prostřednictvím digitálního vzdělávacího portálu jsemvkurzu.cz, který spustilo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV).

V oblasti vzdělávání zaměstnanců ve výzkumu a vývoji, tedy zpravidla vysokoškolsky vzdělaných, se nabízí možnost využít aktualizace Národního akčního plánu Čisté mobility, se zaměřením na podporu alternativních pohonů a vzdělávání, a podporu inovací a start-upů. Zde byl zdůrazněn přínos mezinárodních výzkumných programů jako například Horizon, které Česko nutí k spolupráci se zahraničními subjekty a zvyšují tak vzdělanost a konkurenceschopnost.

Druhou klíčovou oblastí je pozice zaměstnanců bez vyššího vzdělání a problém nízké přidané hodnoty jejich práce v celkovém dodavatelském řetězci automobilek. Jedním z kritických bodů je přechod automobilového průmyslu na výrobu elektromobilů. Ačkoli nové technologie vznikají paralelně se starými, přechod na elektromobilitu může znamenat ztrátu pracovních míst, protože elektromobily vyžadují méně součástek než tradiční automobily s vnitřním spalováním. Dle zástupců MPSV bude nutné proškolit a zvýšit dovednosti minimálně 250 tisíc osob v důsledku této transformace, která musí být spravedlivá a zaručit pracovní příležitosti i do budoucna. Národní plán obnovy by v tomto směru mohl přispět na zvýšení dovedností zaměstnanců.

Tato transformace bude mít velký dopad na dodavatele drobných součástek. Práce jejich zaměstnanců není vysoce kvalifikovaná a není zde prostor pro další vzdělávání, což může vést k zániku pracovních míst. Tuto práci vykonávají zejména zahraniční agenturní pracovníci, a to nejen u dodavatelů součástek, ale i v ostatních částech automobilového dodavatelského řetězce. Zahraniční pracovníky je často těžší přeškolit na jiná pracovní místa vzhledem k jazykovým bariérám a pracovním povolením. I zde musí být vyvinuta snaha motivovat a incentivizovat k jejich přeškolení, jelikož pokrývají velkou část pracovních míst v ČR.

U kulatého stolu byl zdůrazněn význam sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání v procesu restrukturalizace automobilového průmyslu. Problémem je nicméně nedostatečná ochota některých firem vyjednat a zavázat se ke kolektivním smlouvám a velký podíl agenturních pracovníků, často zahraničních. Ideálním přístupem by přitom bylo kolektivní vyjednávání na sektorové úrovni. Byla zmíněna náročnost dosažení dohody s malými dodavateli a neochota majitelů malých firem angažovat se odborově.

Dlouhodobým cílem pro ČR by mělo být nahrazení nízko kvalifikovaných pracovníků robotickými technologiemi a pracovníky s vyšší přidanou hodnotou. Doposud se ale vzhledem k nízkým mzdám (a nízké ceně práce) automatizace a robotizace nevyplácí. V ČR navíc figurují zejména firmy, jejichž vedení je v zahraničí a rozhodování o strategickém vývoji v českých automobilkách se tak neděje zde, ale za hranicemi.

Diskuze také zahrnovala výzvu pro vzdělávací systém. Byla zdůrazněna potřeba většího zaměření na technické obory, stejně jako potřeba upravit středoškolské a vysokoškolské vzdělávací programy tak, aby lépe připravily studenty na pracovní místa budoucnosti.

V neposlední řadě bylo diskutováno posílení domácí výroby baterií a článků, které by mohlo být realizováno například v Gigafactory u Plzně, včetně zohlednění celého životního cyklu a recyklace těchto výrobků.

Z kulatého stolu vyplývá doporučení připravit a realizovat krátkodobé i dlouhodobé plány restrukturalizace pracovního trhu v Česku, který by již nyní měl reagovat na světový vývoj, automatizaci procesů a dekarbonizaci obecně, včetně přechodu na elektromobilitu. Automobilový průmysl, jakožto jeden z největších průmyslů a zaměstnavatelů v ČR, má potenciál tento vývoj ovlivnit nejen ve výrobě, ale i v oboru vzdělávání, a v komunikaci se státními orgány, které mohou přispět dotačními programy a strukturálními změnami.